

Speciallärarens yrkesroll på gymnasiet

Adeline Martin

Magisteravhandling i specialpedagogik
Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier
Åbo Akademi
Vasa, 2021

Abstrakt

Författare Martin Adeline	Årtal 2021
Speciallärarens yrkesroll på gymnasiet	
Opublicerad avhandling för magisterexamen i specialpedagogik	Sidantal 42
Vasa: Åbo Akademi. Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier	
<p>Speciallärarens yrkesroll på gymnasiet är för tillfället i ett förändringsskede. Den första augusti 2021 tas en ny gymnasielag i bruk som kräver att gymnasier skall erbjuda specialundervisning åt de studerande. Specialundervisningen skall ges av en speciallärare. I den nuvarande läroplanen står det inget om speciallärarens yrkesroll och alla gymnasier har för tillfället inte en speciallärare.</p> <p>Syftet med denna avhandling är att få en bred bild av speciallärarnas yrkesroll på gymnasiet. Utgående från syftet formulerades forskningsfrågan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hur beskriver speciallärare på gymnasiet sin yrkesroll? <p>Avhandlingen är av kvalitativ karaktär. Datainsamlingen har gjorts genom halvstrukturerade intervjuer med sex stycken speciallärare som jobbar i gymnasier runt om i Svenskfinland. Intervjuerna transkriberades och analyserades med hjälp av kvalitativa innehållsanalys.</p> <p>För att besvara forskningsfrågan har tre olika fokusområden inom speciallärarens beskrivning av sin yrkesroll formats. Den första riktar in sig på speciallärarens beskrivning av sin yrkesroll med fokus på studerande, den andra med fokus på stödarrangemang och den tredje med fokus på speciallärarens yrkesroll samt dess utveckling.</p> <p>Resultatet visade att speciallärarens beskrivning av sin yrkesroll med fokus på studerande är: handledning, kartläggning och samarbete med olika partner Dessa partner var ämnesläraren, studiehandledaren och elevvårdsteamet. Resultatet visade även att speciallärarens beskrivning av sin yrkesroll med fokus på stödarrangemang är att organisera stödarrangemang och informera studerande om stödarrangemang. Speciallärarens beskrivning av sin yrkesroll med fokus på yrkesrollen och dess utveckling var att speciallärare ständigt behöver utveckla sin egen yrkesroll. Det framkom även att yttre ramfaktorer som till exempel hur stor anställningsprocent en speciallärare har påverkar yrkesrollen. De speciallärare som hade en tjänst på 20 % jobbade mera utifrån den nuvarande läroplanen eftersom deras tid inte räckte till medan de speciallärare som hade en tjänst på 100 % redan jobbade enligt den nya läroplanen.</p>	
Sökord / indexord	
Speciallärare, yrkesroll, gymnasium, special teacher, professional role, high school	

Innehåll

Abstrakt	1
1 Inledning	4
1.1 Bakgrund och val av ämne.....	4
1.2 Avhandlingens disposition	5
2 Läroplan för gymnasiet	6
2.1 Läroplanen för gymnasiet 2015.....	6
2.2 Läroplanen för gymnasiet 2019.....	7
3 Speciallärarens yrkesroll	9
3.1 Speciallärarens yrkesroll från tre olika perspektiv.....	9
3.1.1 Undervisning	10
3.1.2Handledning.....	10
3.1.3 Samarbete och övriga arbetsuppgifter	11
4 Metod.....	13
4.1 Syfte och forskningsfrågor	13
4.2 Kvalitativ forskningsmetod	13
4.3 Intervju som datainsamlingsmetod	13
4.3.1 Utförande.....	14
4.4 Deltagare	15
4.5 Bearbetning och analys av data	16
4.6 Trovärdighet och tillförlitlighet.....	18
4.7 Etiska aspekter.....	18
5 Resultatredovisning	20
5.1 Yrkesroll med fokus på studerande.....	20
5.1.1Handledning.....	20
5.1.2 Kartläggning	22
5.1.3 Samarbete.....	23
5.2 Yrkesroll med fokus på stödarrangemang.....	25
5.2.1 Informera studerande om möjligheter till stöd.....	26
5.2.2 Organiserar stödarrangemang.....	27
5.2.3 Sammanfattande reflektion.....	28
5.3 Yrkesroll med fokus på dess utveckling.....	28
5.3.1 Ramfaktorer styr	29
5.3.2 Hitta och utveckla sin yrkesroll	29
5.3.3 Sammanfattande reflektion	30
6 Diskussion	31
6.1 Metoddiskussion.....	31
6.2 Resultatdiskussion	32
6.2.1 Förslag på fortsatt forskning.....	35
Referenser.....	36

Figurer

Figur 1 Visualiserar forskningsfrågans kategorier med fokus på studerande	20
Figur 2 Visualiserar forskningsfrågans kategorier med fokus på stödarrangemang.....	26
Figur 3 Visualiserar forskningsfrågans kategorier med fokus på yrkesrollen och dess utveckling.....	28
Figur 4 Översikt av speciallärarens yrkesroll.....	33

Bilagor

Bilaga 1: Informationsbrev till deltagarna

Bilaga 2 : Intervjustruktur

1 Inledning

I detta kapitel beskrivs bakgrunden till studien och valet av ämne. Utöver det presenteras även avhandlingens fortsatta disposition.

1.1 Bakgrund och val av ämne

Det specialpedagogiska stöd som för tillfället finns tillgängligt för gymnasieelever i finländska gymnasier är inte tillräckligt (Hakkarainen, Holopainen & Savolainen 2015). I Hakkarainen m.fl:s (2015) studie framkom att 43 % av de studerande som avbröt sina gymnasiestudier hade någon form av inlärningssvårighet. Studien visade att stödåtgärderna sattes in allt för sent och 25 % av de studerande som hade någon form av inlärningssvårighet fick inte något stöd överhuvudtaget. I Studsrød och Brus (2011) forskning kom det fram att de studerande i gymnasiet vilka upplevde att deras lärare gav dem akademiskt och emotionellt stöd också visade sig vara mera motiverade och hade bättre skolprestationer. Stödet påverkade även studerande till att fortsätta skolan istället för att hoppa av. Dessa forskningsresultat tyder på att det är viktigt att gymnasiestuderande får det stöd de behöver. Speciallärarna är den yrkesgrupp som har stor betydelse när stöd ska planeras och genomföras.

Sinkkonen m.fl. (2016) skriver att speciallärare på gymnasiet ofta upplever känslor av otillräcklighet och brist på resurser. Deras tid går mestadels åt till att göra läs- och skrivsvårighetstest och att skriva utlåtanden till studentexamensnämnden. Vidare konstaterade de att stödet i gymnasiet fokuserar för tillfället bara på studerande med läs- och skrivsvårigheter. I Mehtäläinens (2005) forskning framkom det att de vanligaste stödformerna i gymnasiet är lästest, rådgivning från studiehandledare och kurser som hålls av studiehandledaren för att stöda inläringen.

I Mehtäläinens (2005) forskning framkom även att 34 % av gymnasierna runt om i Finland ansåg att det skulle finns ett behov av specialundervisning trots att de själva inte erbjöd någon specialundervisning överhuvudtaget. Studerande uppmanades i dylika fall i stället att söka stöd utanför skolan. I 31 % av gymnaseskolorna gavs stödet av någon annan än en speciallärare, oftast av studiehandledaren. 27 % av gymnasierna erbjöd enstaka konsultationer åt studerandena tillsammans med en speciallärare. Det var enbart 3,4 % av gymnasierna som hade en speciallärare anställd på heltid enbart för att vara i gymnasiet. Vanligast var det att gymnasierna delade på en speciallärare tillsammans med antingen flera gymnasier eller med

grundskolan.

I augusti 2021 tas en ny läroplan för gymnasiet i bruk. I samband med den nya läroplanen kommer också en ny gymnasielag som fordrar att alla gymnasier ska erbjuda specialundervisning. Specialundervisningen skall ges av en speciallärare vilket bidrar till att speciallärarens yrkesroll på gymnasiet får en ny form. Behovet av specialundervisning och behöriga speciallärare kommer således att öka. Denna magisteravhandling undersöker speciallärarens yrkesroll på gymnasiet. Detta är ett aktuellt ämne eftersom det finns väldigt lite tidigare studier om speciallärarens yrkesroll på gymnasiet. Denna studie ämnar bidra med mera kunskap om speciallärarens yrkesroll på gymnasiet idag samt skapa en större förståelse hur den nya gymnasielagen kommer att påverka speciallärarnas yrkesroll.

1.2 Avhandlingens disposition

I kapitel 2 presenterar jag speciallärarens yrkesroll utgående från tre olika perspektiv. I kapitel 3 beskriver jag hur den nuvarande läroplanen ser ut och jämför den med den nya läroplanen som tas i bruk 2021. I kapitel 4 presenterar jag min forskningsfråga och syftet med min forskning. Jag lyfter även fram metodvalet och etiska dilemman. I kapitel 5 presenterar jag mitt resultat och avslutar med en resultat- och metoddiskussion samt förslag på fortsatt forskning.

2 Läroplan för gymnasiet

I detta kapitel presenteras hur den nuvarande läroplanen (2015) och den nya läroplanen (2019) beskriver att stödet på gymnasiet skall utföras och vad det står om speciallärarens roll i läroplanerna.

2.1 Läroplanen för gymnasiet 2015

Enligt utbildningstyrelsen (2015) ligger tyngdpunkten i den nuvarande läroplanen på att stödet skall ges av ämneslärarna. Ämnesläraren och den studerande funderar tillsammans ut olika lösningar och stödåtgärder, ifall det behövs kan även sakkunniga vara med. Vilket stöd som behövs skall enligt lagen om grundläggande utbildning § 40 (1288/2013) ses utifrån vad den studerande tidigare har fått för stöd, vad den studerande själv anser samt vad lärarna har observerat att behövs. Hur mycket stöd som behövs skall den studerande och läraren tillsammans komma överens om. Stödformer som nämns är differentiering, pedagogiska lösningar, olika kursvalsmöjligheter samt studiehandledning. Vårdnadshavarna skall även informeras om vilka stödåtgärder som finns och uppmanas även att hjälpa till att stödja studerandes lärande i hemmet. Stödåtgärderna skrivs upp enligt avtal i den individuella studieplanen för en studerande.

Vidare skriver utbildningstyrelsen (2015) att stödet skall finnas för studerande som tillfälligt blivit efter med studierna eller som till exempel har motoriska, språkliga, matematiska, sociala eller mentala svårigheter. Stödet skall även finnas för studerande som av personliga skäl behöver stöd. Vidare står det att skolan skall satsa på tidig identifiering och förebyggande av inlärningsvårigheter hos de studerande.

Det står inte något specifikt om vad speciallärarens roll på gymnasiet är. Det står att den studerande skall få hjälp med att skaffa behövliga utlåtanden för specialarrangemang och hjälp med hur man går till väga för att söka efter ett specialarrangemang. På studentexamensnämndens (2020) hemsida står det att ett utlåtande antingen skall skrivas av en speciallärare eller psykolog som har erfarenheter av att skriva ett sådant utlåtande. Vidare står det att vid ansökan om ett specialarrangemang för en studerande med läs- och skrivsvårigheter skall förutom ett utlåtande även två blanketter lämnas in. Den ena blanketten innehåller personuppgifter och den andra en beskrivning av hurdan specialarrangemang den studerande är i behov av. Specialarrangemang som nämns på blanketten är bland annat förlängd tid, avskilt rum och ökad teckenstorlek. Blankett nummer två skall bestå av tre ämneslärares kommentarer om hur läs- och skrivsvårigheterna har försvårat den studerandes skolarbete i ett visst ämne.

Det finns även en särskild blankett som skall fyllas i för studerande som söker om specialarrangemang på grund av sjukdom, funktionshinder eller svår livssituation. I den blanketten skall situationen beskrivas samt vad den studerande behöver för stöd.

2.2 Läroplanen för gymnasiet 2019

Enligt utbildningstyrelsen (2019) är en av de nya sakerna i den nya läroplanen som träder i kraft 1.8.2021 att stöd för lärande kan ges via specialundervisning. Specialundervisning skall ges av en speciallärare genom samundervisning, undervisning i smågrupp eller genom individuellt stöd. Syftet med specialundervisningen i gymnasiet är att stöda studerande så att de klarar av och orkar utföra sina studier för att nå en examen samt att stöda studerande i fortsatta studier. Specialundervisningen i gymnasiet innebär att specialläraren ger undervisning i studiefärdigheter samt ger handledning åt studerande. Specialläraren skall även samarbeta med övrig personal i frågor som berör studerandes behov av stöd.

Vidare skriver utbildningstyrelsen (2019) att stödåtgärder för lärande förutom specialundervisning är handledning, uppmuntran, differentiering och individuella pedagogiska lösningar. Genom den nya gymnasielagen 714/2018 28§ skall alla studerande som på grund av någon inlärningssvårighet eller särskild språksvårighet ha rätt till stöd, vilket garanterar alla stöd obereonde av vilken inlärningssvårighet som den studerande har. Vem som är i behov av stöd skall på samma sätt som tidigare upptäckas av lärarares eller studerandes egna observationer samt av speciallärarens kartläggningar som görs i början av studierna. Behovet av stöd kan även grunda sig på annan information som är väsentlig för praktiska arrangemang i utbildningen. Hur stödet skall utformas sker i samförstånd med läraren och den studerande samt eventuellt förmyndare eller andra sakkunniga om studerande ger godkännande. Detta sker då den studerande påbörjar sina studier för att så snabbt som möjligt kunna sätta in stödåtgärder. I den nya läroplanen poängteras det tydligt att stödåtgärderna med jämna mellanrum skall kollas upp för att notera ifall det finns behov av att utforma dem ytterligare.

Enligt gymnasielagen (714/2018) 29§ kan en studerande även få specialarrangemang i undervisningen och studetskrivningarna. En studerande kan ansöka om specialarrangemang på samma grunder som förr. Vid ett specialarrangemang skall det skrivas in i den individuella planen vad som görs. Ett specialarrangemang kan endast ske om den studerande ansöker eller ger godkännande till att ansöka om det. Den studerande skall få hjälp med denna sökprocess och även i förväg få information om vilka arrangemang som erbjuds. (Utbildningstyrelsen, 2019).

Enligt utbildningsstyrelsen (2019) skall det i den lokala läroplanen ytterligare preciseras hur stödet skall organiseras i praktiken. Det som bör beslutas om är hur stödet skall utföras samt vilka stödåtgärder som finns och hur uppföljningen hos studerandes stödbehov skall ske, hur stödet skall skrivas in i de individuella planerna, hur förmyndare och de studerande skall bli upplysta om rätten till att få stöd, hur bedömningen av behovet av stödåtgärder skall ske och hur arbetsfördelningen hos personalen ser ut i dessa frågor

3 Speciallärares yrkesroll

I detta kapitel beskrivs speciallärares arbete utgående från tre olika yrkesroller. Först presenteras speciallärares roll från ett undervisningsperspektiv, sedan från ett handledningsperspektiv och till sist från ett samarbetsperspektiv..

3.1 Speciallärares yrkesroll från tre olika perspektiv

Speciallärares yrkesroll har förändrats med åren, speciallärare har gått från att undervisa elever med inlärningssvårigheter i en segregerad miljö till att undervisa och handleda elever i en mer inkluderande miljö (Linnanmäki, 2011). Inkluderingen har bidragit till att speciallärarna har fått en större press på att kunna undervisa elever oavsett vilken inlärningssvårighet de har (Mastropieri, 2001). Speciallärares yrkesroll är idag mångsidig och tar sig i uttryck genom att hen skall fungera som både handledare, expert och lärare antingen i klassrummet, i små grupper eller individuellt med eleverna (Von Ahlefeldt Nisser, 2013). Många speciallärare anser att deras yrkesroll är diffus, oklar och övermäktig (Mathews m.fl., 2017). Känslan av att inte få tillräckligt med stöd är något som många speciallärare upplever eftersom de oftast jobbar ensamma. Det bidrar även till att arbetsbördan kan kännas tung eftersom de inte kan dela den med någon. (Sinkkonen m.fl., 2016.)

Speciallärares yrkesroll i grundskolan kan beskrivas utifrån tre olika perspektiv, vilket jag kommer att presentera närmare i de kommande styckena. Den första rollen som undervisare, den andra som handledare och den tredje rollen innefattar allt arbete utanför undervisningen och handledningen som exempelvis pedagogiska utredningar, möten, samarbete och planering. (Takala m.fl. 2009.) Sinkkonen m.fl. (2016) kom i sin forskning även fram till att dessa tre yrkesroller förekommer hos specialläraren på gymnasiet men att det finns skillnader i hur tidsanvändningen i rollerna fördelas. Ikonen (2020) hittade även liknande arbetsbeskrivningar för specialläraren i sin magisteravhandling. I hennes studie framkom det att speciallärares yrkesroll är att samarbeta, ge stöd och utföra pappersarbete. Vidare framkom det att speciallärare upplevde att brist på resurser och otydlig arbetsbeskrivning var det mest utmanande i sitt arbete. Speciallärarna upplevde att resurserna inte räckte till för att ge kontinuerligt och rätt stöd åt studerande.

3.1.1 Undervisning

Speciallärarens undervisning fokuserar på elever som behöver extra stöd. Specialundervisningen kan ske i grupp eller individuellt med en elev. Specialundervisning innebär att eleven/eleverna plockas ut från klassrummet och får undervisningen anpassad enligt sina egna behov. Specialundervisningen kan ske på hel- eller deltid. Individuell undervisning har visat sig vara väldigt effektivt och stödjande för många elever (Takala m.fl., 2009). I individuell undervisning får eleverna möjlighet att fråga om hjälp och få hjälp med det som den eleven behöver. Nackdelarna med individuell undervisning är att eleven inte får någon interaktion med andra elever samt att eleverna kan känna press eftersom hen är ensam i rummet och ska prestera. I smågruppsundervisningen är det viktigt att det skapas en sådan atmosfär att alla vågar fråga hjälp och inte en känsla av att man är den enda som behöver hjälp. Nackdelarna med smågruppsundervisning kan vara att specialläraren, trots ett litet antal elever, ändå inte hinner hjälpa alla. (Takala m.fl., 2009.)

Samundervisning innebär att två eller flera lärare samarbetar med undervisningen i ett klassrum. När specialläraren samundervisar med en lärare innebär det att specialläraren kommer med till klassrummet för att tillsammans med läraren undervisa och ge stöd åt eleverna i klassrummet. (Sundqvist, 2014.) Det fördelaktiga med samundervisning är att det finns flera lärare i ett klassrum och eleverna får mer hjälp. De elever som annars hade varit hos specialläraren får vara med i klassen, vilket innebär att de inte går miste om något och får vara tillsammans med klasskompisarna. Problemet med denna form av undervisning kan vara att det inte finns tillräckligt med tid för lärarna att planera tillsammans, vilket leder till att specialläraren fungerar enbart som en assistent istället. (Takala m.fl., 2009.)

En förändring som har skett med åren i speciallärarens undervisningsroll är att specialläraren inte enbart ska finnas till för elever med någon svårighet utan för alla elever (Von Ahlefeldt Nisser, 2013). Enligt Takala m.fl. (2009) tar undervisningen upp två tredjedelar av speciallärarens tid i grundskolan. Sinkkonen m.fl., (2016) forskning visade däremot att undervisningen inte hör till de fem mest tidskrävande uppgifterna hos en speciallärare på gymnasiet.

3.1.2Handledning

Begreppet *handledning* har flera olika definitioner beroende på i vilket syfte begreppet används. Specialpedagogisk handledning sker mellan speciallärare, föräldrar, rektorer och andra lärare

när specialläraren delar med sig av specialpedagogiska kunskap (Sundqvist, 2014). Idol (2006) beskriver specialpedagogisk handledning som att specialläraren stöder eleven via någon annan, exempelvis via läraren. Handledare är den yrkesroll som många speciallärare upplever att är den svåraste på grund av bristande kunskap om ämnet och för att de känner att lärare inte vill ta emot handledning (Sundqvist, 2012). En studie genomförd av Takala m.fl. (2009) visade att 12 % av speciallärarens tid i grundskolan går åt till handledning. Sinkkonen m.fl., (2016) beskrev handledningen som en mera omfattande roll för specialläraren i gymnasiet än i grundskolan.

Sundqvist (2012) beskriver att den specialpedagogiska handledningen tar sig i uttryck i två olika former. Den första är *formell handledning* som innebär att handledningen sker på schemalagd tid. Läraren och specialläraren har på förhand bestämt en tid för den specialpedagogiska handledningen. Den andra är *informell handledning* som innebär att handledningen sker spontant på exempelvis raster genom att läraren frågar snabba råd. Till stor del är handledningen informell i det finländska skolorna. (Sundqvist, 2012) Von Ahleefeld Nisser (2013) poängterar att det är viktigt att även hinna med formell handledning.

Hur specialpedagogisk handledning ska gå till är något som inte nämns i läroplanerna (Sundqvist m.fl., 2014). Sundqvist (2014) menar att specialpedagogisk handledning mellan lärare och speciallärare kan gå till på tre olika sätt. Den första handledningstypen heter det konsultativa handledningssamtalet och går ut på att specialläraren fungerar som expertis och delar med sig av sin specialpedagogiska kunskap. I praktiken berättar läraren om en elev för specialläraren och förklarar vad hen har noterat att eleven har svårt med. Specialläraren ger konkreta tips till läraren om vad hen kan göra för att stöda eleven. Detta anses vara den vanligaste handledningsstrategin i den finländska skolorna. Den andra handledningstypen kallar Sundqvist (2014) för det reflekterande handledningssamtalet. Specialläraren handleder läraren till att själv komma fram till en lösning vilket har visat sig bidra till att motivationen för att lösa problemet blir högre. Den sista strategin som Sundqvist (2014) nämner är det samarbetande samtalet och går ut på att specialläraren tillsammans med läraren kommer fram till en lösning.

3.1.3 Samarbete och övriga arbetsuppgifter

Specialläraren har även arbetsuppgifter utöver undervisning och handledning, vilket Takala m.fl. (2009) kallar för bakgrundsarbete. Bakgrundsarbete kan bestå av samarbete med föräldrar, lärare och expertgrupper, bedömning, utredningar och att göra material eller att planera. Enligt Takala m.fl. (2009) tar bakgrundsarbetet upp 22 % av speciallärarens tid i grundskolan och

mest tid går åt att vara med på möten tillsammans med rektorn och skolpsykologen och att skriva olika dokument som till exempel individuella planer. Det finns små variationer under läsåret i hur speciallärarens bakgrundsarbete ser ut. I början av läsåret görs mera bedömningar och kartläggningar än i mitten av läsåret. Specialläraren deltar året runt i möten tillsammans med lärare, rektor, föräldrar och olika expertgrupper. (Takala m.fl., 2009). I Sinkkonen m.fl:s (2016) forskning framkom det att två av de fem mest tidskrävande arbetsuppgifterna för specialläraren på gymnasiet är att skriva utlåtanden och göra kartläggningstest. Detta var även något som kom fram i Ikonens (2020) studie där det visade sig att speciallärarna upplevde att det mesta av deras tid går åt till kartläggning och att skriva utlåtanden till studentexamensnämnden.

Ikonen (2020) beskriver samarbete som en central del av speciallärarens yrkesroll. I hennes studie framkom det att specialläraren samarbetar med flera olika partner. Specialläraren samarbetade till exempel med studiehandledaren, vårdnadshavaren, expertgrupperna och ämnesläraren. Specialläraren samarbetade dagligen med studiehandledare främst för att stöda studerande i kursval och studiehandledningsfrågor. Ett samarbete mellan specialläraren och vårdnadshavaren förekom främst bland studerande som hade någon form av inlärningsvårigheter. Vidare framkom det att det fanns ett samarbete med expertgrupper som till exempel psykologer och kuratorer för att stöda studerande. Specialläraren samarbetade även med ämneslärare i samundervisning eller för att ge råd åt ämnesläraren.

4 Metod

I detta kapitel presenteras först min forskningsfråga samt studiens syfte. Efter det kommer en beskrivning av forskningsmetoden och valet av analysmetod. Vidare presenteras valet av datainsamlingsmetod och valet av deltagare. Efter det kommer en beskrivning av studiens tillvägagångssätt vid analysen. I slutet av kapitlet diskuterar jag etiska aspekter, trovärdigheten och tillförlitligheten i min studie.

4.1 Syfte och forskningsfrågor

Studiens övergripande syfte är att öka kunskapen om yrkesrollen hos speciallärare på gymnasiet. Studiens specificerade syfte är att få en överblick av hur speciallärarens yrkesroll ser ut idag. Utifrån syftet formulerades forskningsfrågan:

1. Hur beskriver speciallärare på gymnasiet sin yrkesroll?

4.2 Kvalitativ forskningsmetod

Forskning kan delas in i två olika grupper beroende på sin karaktär, kvalitativ eller kvantitativ. Vid kvalitativ forskning vill forskaren undersöka personers egna erfarenheter och som datainsamlingsmetod används oftast intervjuer. (Fejes & Thornberg, 2009). Min forskning är av kvalitativ karaktär och jag har valt att intervjua speciallärare på gymnasiet för att få veta om deras egna erfarenheter och upplevelser.

4.3 Intervju som datainsamlingsmetod

Utgående från min forskningsfråga valde jag att göra en kvalitativ studie med intervju som datainsamlingsmetod för att besvara frågan. Vid användning av intervju som datainsamlingsmetod använder forskaren de intervjuades svar som data till sin forskning (Denscombe, 2016). Intervjuer kan tillämpas om forskaren vill ha en persons åsikt, kunskaper eller erfarenheter inom ett visst ämne (Dalen, 2008).

Det finns både fördelar och nackdelar med att använda intervju som datainsamlingsmetod. En av nackdelarna är att det är väldigt tidskrävande och kräver mycket av forskaren. Det tar rikligt med tid att både utföra intervjuerna och därefter transkribera dem. (Denscombe, 2016). Ytterligare en nackdel kan vara att deltagarna i intervjun enbart svarar på

frågorna så som de tror att intervjuaren vill att de skall svara och inte så som de egentligen tycker. (Svensson & Starrin, 1996). I en intervju som spelas in kan likaså bandspelaren påverka vad deltagarna väljer att säga (Denscombe, 2016). Fördelarna med intervjuer är emellertid att det inte krävs mycket utrustning, det behövs enbart en bandspelare, dator och internetuppkoppling (Svensson & Starrin, 1996). En annan fördel är att vid intervjuer har forskaren och deltagaren bestämt en tidpunkt i förväg för när intervjun skall ske, vilket bidrar till en hög förekomst av svar (Denscombe, 2016).

4.3.1 Utförande

Det finns inga klara direktiv eller en specifik mall att gå efter då en intervjustudie skall genomföras. Det finns dock några saker som forskaren kan tänka på före, under och efter en intervju. Innan en intervju skall genomföras krävs det planering. För att underlätta planeringen kan en intervjuguide med intervjufrågorna struktureras upp (Henricson, 2012; Kvale och Brinkmann, 2009). Jag gjorde en intervjuguide där jag i korthet beskrev hur intervjun skulle utföras och sände ut den till deltagarna. Intervjuguiden innehöll praktisk information om hur intervjun kommer att utföras. Deltagarna fick veta att intervjun kommer att ske via Skype eller liknande forum och att det är de som bestämmer tidpunkten för när intervjun skall äga rum. De fick även information om att intervjuerna kommer att bandas men att materialet behandlas konfidentiellt. Utöver det fick de även se intervjufrågorna men de informerades om att det är en halvstrukturerad intervju och att ytterligare eventuella följdfrågor kan ställas. (Se bilaga 2)

Det finns olika modeller på hur en intervju kan struktureras upp, den kan vara strukturerad, ostrukturerad eller semistrukturerad (Denscombe, 2016). Jag valde att göra en halvstrukturerad intervju, vilket innebär att frågorna inte behöver tas i samma ordning i de olika intervjuerna och att olika följdfrågor kan ställas beroende på situationen (Denscombe, 2016). Den ostrukturerade modellen ger större djup i svaren eftersom följdfrågor kan ställas. Dock kräver det mera av intervjuaren under intervjun (Åkerberg, 1986).

Under intervjun är det viktigt att formulera frågorna rätt men det är ännu viktigare att intervjuaren lyssnar, något som har visat sig vara svårt. Det är dessutom viktigt att intervjuaren förstår vad den intervjuade säger och försöker ställa frågorna så att svaren blir så fullständiga som möjligt. (Henricson, 2012). Jag försökte formulera mina frågor kort och gav utrymme för deltagarna att svara utförligt utan att jag avbröt. Innan jag påbörjade de riktiga intervjuerna utförde jag en pilotstudie. En pilotstudie kan göras för att kontrollera den tekniska utrustningen och för att se om till exempel något behöver korrigeras i intervjufrågorna (Henricson, 2012).

Dalen (2008) poängtera även vikten av att forskaren i en pilotstudie får testa sig själv som intervjuare. Jag gjorde en pilotstudie först och främst för att komma underfund med om något var oklart i mina intervjufrågor men även för att testa tekniken, till exempel var jag skulle ha bandspelaren för att fånga upp bäst ljud.

Samtliga intervjuer skedde via nätet på grund av rådande omständigheter. Jag valde att inte träffa speciallärarna på grund av Covid 19. Intervjuerna skedde istället via forumen Google Meet och Zoom. Henricson (2012) tar upp både positiva och negativa aspekter med att utföra en intervju via nätet. Fördelarna är att man når ut till flera geografiskt. Nackdelarna är att tekniken kan krångla och att det kräver mera planering av forskaren. Ytterligare en nackdel kan vara att forskaren får det problematiskt med att tolka materialet om gester och mimik uteblir. Det hjälper forskaren om intervjuerna spelas in med en bandspelare eftersom det kan vara svårt att minnas allt som uttalas under intervjun. Jag valde att spela in alla mina intervjuer med hjälp av en bandspelare.

4.4 Deltagare

I en kvalitativ forskningsintervju är deltagarna få och fokus ligger på konversationen mellan deltagarna och intervjuaren (Henricson, 2012). Ett dilemma i kvalitativa intervjuer har visat sig vara att deltagarna antingen är för få eller för många till antalet. Är deltagarna för få är det svårt att göra en generalisering av resultatet och är de däremot för många är det svårt att gå in på detaljer i analyseringsprocessen. I en vanlig intervjustudie brukar antalet deltagare befinna sig mellan 5 och 15 personer beroende på forskningens syfte. Det har visat sig att det är fördelaktigare att ha få intervjuer och satsa på analysen och förberedelserna av intervjuerna istället. (Kvale & Brinkmann, 2009).

I min studie deltog sex stycken speciallärare som jobbar på gymnasiet. Mina kriterier för valet av deltagare var att de skulle ha en tjänst på gymnasiet. Tre av dem jag intervjuade hade en tjänst på 100 %, en hade en tjänst på 50 % och två hade en tjänst på 20 %. Henricson (2012) skriver att det är viktigt att få en bred spridning på sina deltagare för att få ett så brett resultat som möjligt. Jag valde att intervju speciallärare från olika kommuner runt om i Svenskfinland för att få en så stor spridning som möjligt. För att hitta lämpliga deltagare letade jag upp speciallärares kontaktuppgifter via gymnasieskolornas hemsidor och skickade ut e-post åt dem under våren 2020. I mailet beskrev jag min studie i korthet för att se ifall det fanns något intresse från deras håll att ställa upp i en intervju på hösten. Det visade sig att det fanns ett stort intresse och flera speciallärare gav responsen att detta är ett väldigt viktigt ämne och att de

gärna ställer upp på en intervju när det blir aktuellt. Jag sparade deras kontaktuppgifter och kontaktade dem igen under hösten med ännu mera information om studien och bestämde tid för när intervjun skulle äga rum. Samtliga intervjuer gjordes under oktober månad. Det var sammanlagt åtta speciallärare som svarade att de gärna ställer upp på en intervju. Två av dessa valde jag slutligen att inte intervjuas och inkludera i min studie eftersom de inte hade en tjänst på gymnasiet förtillfället. De resterande sex hade alla en tjänst på gymnasiet och fler års erfarenhet.

4.5 Bearbetning och analys av data

Efter att intervjuerna var klara började jag transkribera materialet. Transkribering av material innebär att materialet omarbetas från en form till en annan (Kvale & Brinkmann, 2009). I mitt fall omarbetades materialet från muntlig form till skriftlig form. Det inspelade materialet transkriberas för att få en utförlig analys (Denscombe, 2016). Det finns ingen enhetlig mall på hur transkriberingen skall utföras och vad allt som skall transkriberas. Det är upp till forskaren själv beroende på hur utförlig analys som skall göras av materialet. Nackdelarna med transkribering är att allt inte går att transkribera. Tonfallet i rösten och ironi hos den intervjuade är företeelser som faller bort. Transkriberingen kan även vara väldigt tidsödande för forskaren. För att underlätta transkriberingen behöver bandspelaren vara av god kvalitet och den som intervjuar behöver tala högt och tydligt. Transkriberingen skall ske så fort som möjligt efter att en intervju gjorts så att allt sitter färskt i minnet hos forskaren. (Kvale & Brinkmann, 2009).

Kvalitativa analysprocesser är oftast långa och tidskrävande. Analysprocessen börjar redan under datainsamlingen innan allt material har samlats in (Patel & Davidson, 2011). Fokus i den kvalitativa analysprocessen är att på djupet gå in och förstå data och få en bred bild av situationen (Cohen m.fl., 2018). Fejes och Thornberg (2009) definierar kvalitativ analys som en systematisk genomgång av materialet för att nå ett resultat. Vidare skriver de att utmaningarna i en kvalitativ analys är att få ut något från den stora mängd data som oftast finns. Det finns flera olika metoder för hur en kvalitativ analys kan utföras. Dock finns det inga specifika regler för hur den skall utföras eftersom alla kvalitativa studier skiljer sig åt (Fejes & Thornberg, 2009).

Jag valde att analysera enligt en kvalitativ innehållsanalys. Den kvalitativa innehållsanalysen är lämplig om man har en mindre mängd datamaterial eftersom innehållet tolkas utförligt och djupt. En kvalitativ innehållsanalys kan göras då syftet är att förstå erfarenheter och fenomen. (Kvale & Brinkmann, 2009). Nackdelarna med den kvalitativa

innehållsanalysen är att forskaren kan plocka ut citat ur sin kontext (Denscombe, 2016). Det som kännetecknar en innehållsanalys är kodning och kategorisering. Kodning innebär att forskaren bryter ner en text och analyserar små bitar i taget för att hitta olikheter och likheter i de olika texterna. Forskaren skapar nyckelord för en text utifrån innehållet. Nyckelorden samlas sedan i kategorier. De nyckelord som är liknande bildar en kategori. (Kvale & Brinkmann, 2009). Innehållsanalysen kan vara både induktiv och deduktiv till sin karaktär. I min kategorisering följde jag inte ett färdigt möster där jag hade färdiga namn på mina kategorier utan jag utformade kategorierna utifrån mitt eget material och gav namn åt dem utifrån det vilket innebär att innehållsanalysen är induktiv. (Hsieh & Shannon, 2016; Östman-Myllyoja & Nyström, 2015).

Drenscombes (2016) har delat in analysen i sex olika steg:

1. Välj ett passande textavsnitt
2. Bryt ner texten i mindre bitar
3. Forma relevanta kategorier
4. Koda enheterna så att de stämmer överens med kategorierna
5. Räkna förekomsten av enheterna
6. Analysera förekomsten av enheterna

Jag utgick från Drenscombes (2016) modell av tillvägagångsätt när jag analyserade mitt material. Jag började med att systematiskt gå igenom det transkriberade materialet och använde olika färgers pennor för att stryka under med för att hitta likheter och olikheter i texten, på så sätt bröt jag ner texten i mindre bitar. Efter det klippte jag ihop alla enheter (citat) som hade likadan färg och samlade dem alla på ett ställe. Jag räknade och analyserade förekomsten av enheterna och utifrån det kunde jag forma tre olika fokusområden på speciallärares beskrivning av sin yrkesroll. Dessa tre fokusområden var beskrivningar av sin yrkesroll med fokus på studerande, stödarrangemang och yrkesrollens utveckling. Utifrån de tre olika fokusområdena kunde jag ytterligare identifiera flera under kategorier. När jag hade identifierat kategorierna formulerade jag huvudrubriker och underrubriker beroende på enheterna.

4.6 Trovärdighet och tillförlitlighet

Trovärdighet och tillförlitlighet är något som skall genomsyra hela forskningsprocessen. För att en studie skall vara vetenskaplig behöver tillförlitligheten och trovärdigheten vara höga. (Ejvegård, 1996). Dessa två begrepp flyter samman i den kvalitativa forskningen och är inte alltid så lätta att skilja på (Svensson, 1996).

I en intervju är tillförlitligheten kopplad till intervjuarens observationsförmåga (Patel & Davidson 2011). Tillförlitligheten kan ökas genom att ha en tredje partner med under intervjun som också observerar och tar upp anteckningar. (Patel & Davidson, 2011). Även en bra inspelning av intervjun med hög kvalitet ökar tillförlitligheten eftersom materialet då finns inspelat och forskaren kan lyssna på materialet och analysera det flera gånger. (Dalen, 2007). Det är sedan viktigt att forskaren transkriberar intervjun rätt och tar med allt som sägs och observeras under intervjun för att materialet skall vara tillförlitligt (Kvale & Brinkmann, 2009).

Trovärdigheten i en kvalitativ forskning kan kopplas till olika faktorer. En faktor är forskningsrollen. Forskaren behöver vara neutral genom hela sin forskning utan att påverka forskningens resultat eller utgångsläge. En annan faktor är datamaterialet. (Dalen, 2008). Trovärdigheten i datamaterialet ökas ifall innehållsvaliditeten är hög. Innehållsvaliditeten ser på hur bra forskningsfrågorna blir besvarade genom mätinstrumentet. (Patel & Davidson, 2011). I min forskning var det intervjufrågorna som var mätinstrumentet vilket innebär att genom att se på innehållsvaliditet i min forskning ser man på hur bra svaren på intervjufrågorna besvarade mina forskningsfrågor. Vidare skriver Patel & Davidson (2011) att trovärdigheten i en forskning kan ökas genom att se på den samtliga validiteten vilket innebär att datamaterialet kan jämföras med tidigare forskningar för att se om de stämmer överens eller är utstickande.

En annan faktor som berör trovärdigheten finns inom tolknings och analysfasen. Materialet som tolkas bör vara tydligt så att inga misstolkningar sker. Misstolkningar kan ske i transkriberingen om bandspelaren tagit upp ljudet dåligt. Misstolkningar kan även ske om den intervjuade inte är tillräckligt tydlig i sina svar. (Dalen, 2008).

4.7 Etiska aspekter

Det finns några etiska aspekter som forskaren bör ha med sig under hela forskningsprocessen (Kvale & Brinkmann, 2014). Det första är att ett samtycke behövs, ett samtycke från alla deltagare i forskningen. Det är viktigt att deltagarna inte känner sig tvungna att delta och därför skall de få tillräckligt med tid att fundera innan de ger sitt samtycke. (Svensson & Starrin, 1996).

Deltagarna skall få information om att det är frivilligt att delta och att de får avbryta när de vill. De skall även få information om vad forskningen handlar om och vad syftet med forskningen är. (Dalen, 2015). Informationen skall ges både skriftlig och muntligt (Svensson & Starrin, 1996).

Under intervjusituationen skall forskaren se till att deltagaren känner sig bekväm och ha deltagarens konsekvenser i åtanke ifall en känslig fråga ställs. Intervjuaren vanligaste dilemma är att hen står i ett dike mellan att vara för ytlig till att vara för djup i frågorna. Är intervjuaren för ytlig får hen inte tillräckligt djup information till sin forskning. Är intervjuaren å andra sidan för djup i sina frågor kan det finnas risk för deltagaren att känna sig obekvämt. (Kvale & Brinkmann, 2014) Forskaren skall även se till att säkra konfidentialitet

hos deltagarna. Detta görs genom att forskaren ser till att inga personuppgifter publiceras i forskningen. Det är viktigt att ändra alla namn på deltagarna och se till att ingen kan bli igenkänd. Intervjumaterialet skall även sparas på ett ställe som ingen kan komma åt förutom forskaren. (Dalen, 2015; Henricson, 2012). Efter att forskningen är färdig skall allt raderas från bandspelaren (Kvale & Brinkmann, 2014).

Jag kontaktade mina deltagare och gav dem information om min forskning via e-post. Informationen innehöll syftet med min forskning och en kort beskrivning av hur intervjun skulle gå till. Innan intervjun sattes igång presenterade jag återigen syftet med min forskning och frågade samtycke att använda deras svar till min forskning. För att säkra deltagarnas konfidentialitet bandade jag inte in bakgrundsfrågorna som bestod av deras personuppgifter utan dem skrev jag upp på ett skilt papper så att de inte skulle finnas sparade på samma ställe. Efter att jag transkriberat materialet raderade jag det från min bandspelare. Jag ändrade alla deltagares namn och ändrade även i vissa fall på dialektala uttal så att deltagarna inte skulle kunna kännas igen.

5 Resultatredovisning

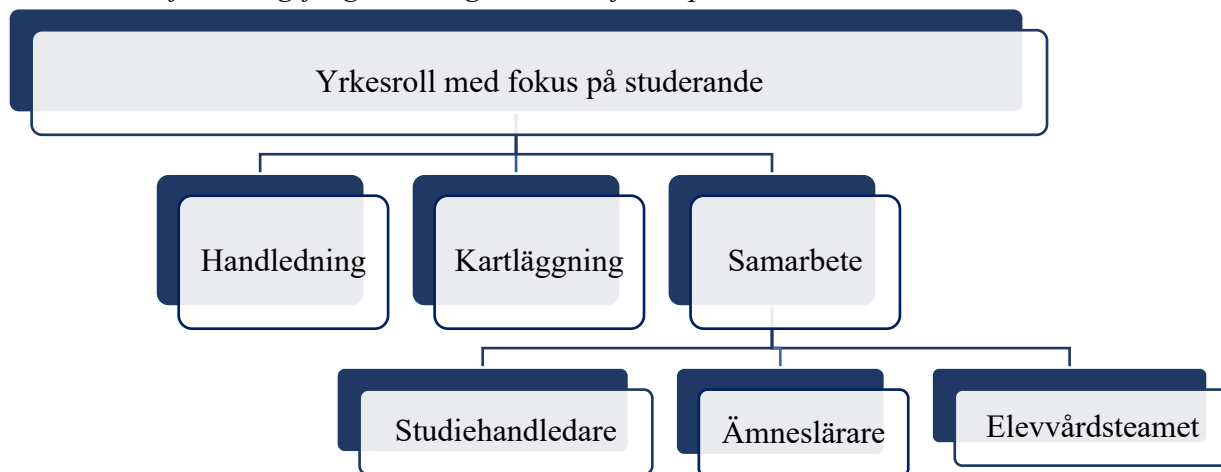
I resultatredovisningen presenteras resultatet på min forskningsfråga. Resultatet på forskningsfrågan presenteras med fokus på tre olika områden. Det första fokusområdet är speciallärarens beskrivning av sin yrkesroll med fokus på studerande. Sedan presenteras speciallärarens beskrivning av sin yrkesroll med fokus på stödarrangemang och till sist speciallärarens beskrivning av sin yrkesroll med fokus på yrkesrollen och dess utveckling.

5.1 Yrkesroll med fokus på studerande

I speciallärares beskrivning av sin yrkesroll med avseende på studerande kunde jag identifiera tre olika kategorier: "handledning", "kartläggning" och "samarbete". Dessa kategorier har visualiserats i bilden nedanför och presenteras ytterligare under de tre följande rubrikerna.

Figur 1

Visualiserar forskningsfrågans kategorier med fokus på studerande

5.1.1 Handledning

Den första kategorin som kunde identifieras var "handledning". Samtliga speciallärare beskrev att det är mest fokus på att handleda studerande för att stöda deras skolgång.

"... handledning är min huvuduppgift" -Anna

”På gymnasiet är det mera så att jag ger min hjälp genom att jag ger handledning...” – Kajsa

Samtliga speciallärare beskrev att handledningen tar sig i uttryck genom att studerande kommer individuellt eller i små grupper för att arbeta med olika arbeten som antingen har blivit ogjorda eller arbeten som de behöver handledning i hur det skall skrivas. Handledningen tog sig även i uttryck genom att samtliga speciallärare gav handledning i studieteknik med fokus på att ge verktyg åt studerande att klara av gymnasiet samt fortsatta studier. Några speciallärare nämde att de utöver den individuella handledningen i studieteknik även håller kurser i studiehandledning för alla studerande med fokus på studieteknik och lässtrategier.

”Jag handleder eleverna i att skriva olika arbeten och lär dem att bygga upp en studieteknik som passar dem bäst och försöker få dem att hitta de redskap som de behöver för att klara av gymnasiet” – Irene

”...men jag har också två kurser som jag drar. Kursen heter effektivt lärande och där går vi igenom lässtrategier och studieteknik”. -Kesia

Samtliga speciallärare poängterade att deras uppgift är att handleda studerande och att det inte hör till deras yrkesroll att ge det ämnesspecifika stödet åt studerande eftersom de saknar ämnesbehörighet. De menade att det hör till ämneslärarnas yrkesroll. Skillnaden på handledning och stödundervisning i speciallärarnas beskrivning var att handledning innebär vägledning i hur något skall göras medan stödundervisning fokuserar på att ge ämnesspecifik undervisning. Enligt min tolkning gav speciallärare trots allt det ämnesspecifika stödet genom att ha stödundervisning, även fast de beskrev att det inte hör till deras yrkesroll. Min tolkning gjordes utifrån liknande beskrivningar som nedan, där specialläraren först säger att det inte hör till hans uppgift men sedan när de beskriver sitt arbete ändå förklarar att de ger det ämnesspecifika stödet

”Min uppgift är inte att ge det ämnesspecifika stödet” -Irene

” Nu har jag t.ex. haft öppen stödundervisning eftersom alla ettor hade hål samtidigt. Då kunde de komma på matematikstöd under den håltimmen om dom ville. Lite sådär öppet hus-verkstads system” – Irene

I de fall där speciallärarna gav stödundervisning åt studerande var det för att de skulle klara en viss kurs eller inför ett visst ämne i studetskrivningarna. Stödundervisningen skedde oftast i modersmål eller i de korta obligatoriska kurserna med ett gott samarbete med ämneslärarna. Speciallärarnas egna initiativ och erfarenheter styrde även vilka ämnen de gav mera stödundervisning i. Flera speciallärare sade att de omöjligt klarar av att ge stödundervisning i alla ämnen och att de själva får välja vilka ämnen de ger mera stöd i. En speciallärare hade en ämnesbehörighet vilket gjorde att hon satsade mera på att ha stödundervisning i just det ämnet. Mest stödundervisning gavs i modersmål. Stödundervisningen skedde både på lektionstid och studerandes egen fritid.

” Jag poängterar ofta åt eleverna att jag inte har ämneskunskapen. Att det är mycket som jag inte klarar men jag har ett gott samarbete med ämnesläraren så jag behöver aldrig behöva börja om från början själv. Många gånger kan jag få materialet från ämneslärare och så säger den vad det är som är det svåra. Så det är ändå på den nivån att jag nog klarar av det fast jag bara är speciallärare. Det är inte så komplicerade saker och vissa saker så säger jag att jag inte gör, till exempel lång matematik. Det är dom lätta kursena som jag tar, men jo ibland får jag nog förbereda mig ganska länge.” – Sofia

5.1.2 Kartläggning

Den andra kategorin som kunde identifieras var ”kartläggning”. Enligt speciallärarnas beskrivning finns de i skolan för att stöda alla studerande men att det i huvudsak är studerande som har någon form av läs- och skrivsvårigheter som de jobber med. Kartläggningen av studerande görs i huvudsak för att ta reda på vilka studerande som behöver stöd under gymnasietiden och för att få stödarrangemang i studentskrivningarna. Enligt min tolkning är kartläggningen ett verktyg för studerande att få det stöd som de behöver. Samtliga speciallärare beskrev kartläggning av studerandes läs- och skrivsvårigheter som en av de sakerna i deras arbete som alltid är bestående och inträffar på samma tidpunkter varje år. Kartläggningen görs alltid i början av första perioden på alla studerande i årskurs ett. De studerande som visar sig ha låga poäng gör sedan specialläraren ytterligare tester med. Kartläggningarnas tidpunkt styrs av när utlåtande för specialarrangemangen skall lämnas in vilket alltid sker lite innan skrivningarna drar igång.

Jo, jag har vissa datum som jag följer i och med att det är så himmelens inriktat på det här utlåtandena för läs och skrivsvårigheterna. Det finns specifika datum för när utlåtande för specialarrangemangen skall vara inlämnade. - Sofia

Samtliga speciallärare sade att de i den första kartläggningen som görs på alla studerande själva får välja vilken kartläggningmaterial som skall användas. Majoriteten av speciallärarna använde delar från de test som sedan görs till utlåtanden som behövs för att få specialarrangemang i studentskrivningarna så att de sedan har gjort vissa delar inför rond två då de som fick låga poäng gör nya tester för att få utlåtande. De test som görs för att få utlåtande har studetexamensnämnden bestämt att skall göras och därför följde alla speciallärare dessa riktlinjer. Några av speciallärarna nämde att dessa tester inte är lämpliga eftersom nomineringen är gjord på rikssvenska studerande.

”För studentexamen finns det exakt vilka som skall göras och de är ju lite tokiga för normeringen av den är ju inte gjord på finlandssvenska elever utan den är gjord på rikssvenska elever så här är ju något som är käpprätt åt skogen. – Irene

5.1.3 Samarbete

Den sista kategorin som kunde identifieras var ”samarbete”. I denna kategori kunde ytterligen identifieras tre under kategorier som baserar sig på vem specialläraren samarbetade med. Underkategorierna är ”studiehandledaren”, ”ämnesläraren” och ”elevvårdsteamet”. Dessa presenteras under tre följande rubriker

5.1.3.1 Samarbete med ämnesläraren. Den första underkategorin är ”samarbete med ämnesläraren”. Samtliga speciallärare beskrev att de samarbetar med ämneslärare för att stöda studerandens skolgång. Flera beskrev att de har ett nära samarbete med ämneslärarna för att få tag i studerande som behöver speciallärarens stöd. Detta genom att ämneslärarna uppmärksammar vilka studerande som är i behov av speciallärarens stöd och för i sin tur informationen vidare åt specialläraren.

”Att stöda eleverna i alla dessa ämnen har jag svårt att se om man inte har ett samarbete med ämneslärarna” - Kajsa

”Jag får namnet av ämnesläraren på dom här studerandena som på grund av någon anledning inte kommer igenom kurserna eller som har lämnat efter och så närmar jag eleverna -Sofia

Samarbetet mellan ämnesläraren och specialläraren tar sig även i uttryck genom att de tillsammans med studerande funderade ut olika stödåtgärder som studerande är i behov av och hur de kan utföras. Specialläraren hade även nära kontakt med ämnesläraren vid handledning i olika arbeten så att de visste vad som skulle förväntas i ett arbete eller dylikt och handleda studerande utifrån det. Som tidigare beskrivits fanns det även ett samarbete mellan specialläraren och ämnesläraren i samband med stödundervisningen.

”Min roll skulle vara att vi tillsammans med den studerande och lärarna är överens om vilka stödåtgärder studerande skulle gangas av” -Lina

5.1.3.2 Samarbete med studiehandledaren. Den andra underkategorin som kunde identifieras var ”samarbete med studiehandledaren”. Flera speciallärare beskrev även att det fanns ett samarbete mellan dem och studiehandledaren i skolan för att hålla koll på studerande ifall om någon är i behov av stöd. Några speciallärare hade regelbundna möten tillsammans med dem för att fånga upp studerande som behöver stöd.

”Jepp, i praktiken så har vi möte nästan varje vecka med studiehandledare för att följa upp om vi har allt på koll” – Kesia

”Jag samarbetar mycket med studiehandledaren” – Anna

5.1.3.3 Samarbete med elevvårdsteamet. Den tredje underkategorin som kunde identifieras var ”ett samarbete med elevvårdsteamet”. Några speciallärare nämnde att de har regelbunda möten med elevvårdsteamet för att diskutera elevvårdsärenden. Ett samarbete mellan dessa partner beskrevs speciellt av en speciallärare för att stöda studerande som inte alls kommer till skolan utan stannar hemma. Ett samarbete behövs eftersom det inte finns tillräckligt med verktyg för att nå dessa studerande. I grundskolan kan de åka hem och söka eleverna men på andra stadiet är det frivilligt och därför kan man inte göra så. För att nå ut till dessa studerande krävs det ett nära samarbete med elevvårdsteamet.

”Så vi samarbetar väldigt mycket med vårt studerandevårdsteam” -Lina

5.1.4 Sammanfattande reflektion

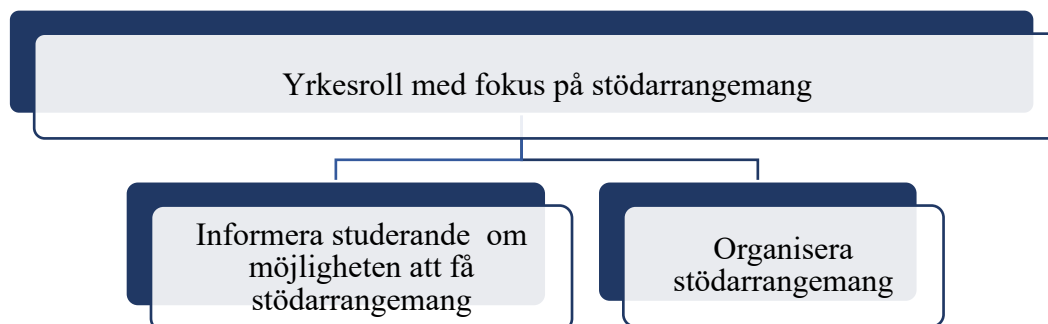
Från speciallärares beskrivning av sin yrkesroll med avseende på studerande kan tolkas att deras yrkesroll går ut på att stöda studerande under deras gymnasietid. Det är mest fokus på att handleda studerande både individuellt och i grupp för att ge verktyg i studieteknik eller i att skriva arbeten. Trots att samtliga speciallärare nämnde att det inte hör till deras yrkesroll att ge det ämnesspecifika stödet åt studerande så förekommer det. Det förekommer i de korta obligatoriska ämnena med ett gott samarbete med ämnesläraren. Speciallärarens egna bakgrundserfarenheter styr även vilka ämnen de väljer att ge stödundervisning i. Kartläggning av studerandes läs- och skrivsvårigheter hör till en av de yrkesroller som alltid är bestående. De kartlägger samtliga studerande för att veta vilka studerande som är i behov av stödarrangemang under gymnasietiden och i studentskrivningarna. I arbetet med att stöda studerande finns det även ett samarbete mellan specialläraren, ämnesläraren, handledaren och elevårdstemet.

5.2 Yrkesroll med fokus på stödarrangemang

I speciallärares beskrivning av sin yrkesroll med avseende på stödarrangemang kunde identifieras två olika kategorier: ”informera studerande om möjlighet att få stödarrangemang” och ”organisera stödarrangemang”. Dessa två kategorier har visualiserats i en bild nedanför och presenteras i de tre följande rubrikerna.

Figur 2

Visualiserar forskningsfrågans kategorier med fokus på stödarrangemang

5.2.1 Informera studerande om möjligheter till stöd

Den första kategorin som kunde identifieras var att ”informera studerande om möjligheten till att få stöd”. Samtliga speciallärare beskrev att de hör till deras yrkesroll att informera både studerande och föräldrar om vilka stödarrangemang som finns att få. Vårdnadshavaren informeras på föräldramöten i början av året och studerande i samband med kartläggningarna.

”Informera både studerande och vårdnadshavarna om möjligheterna till stöd”. -Kajsa

Vilka stödarrangemang som erbjuds åt studerande i gymnasiet styrs av vad som finns att få i studentskrivningarna, eftersom målet är att klara av dem. De stödarrangemang som kan fås under studentskrivningarna är först och främst längre tid och att få skriva i enskilt rum.

”Det stöd som finns är ju då de som du kan få i studentskrivningarna. Vi jobbar egentligen utifrån detta eftersom målet är att du skall klara studentskrivningarna. Du behöver ju liksom klara den situationen. - Anna

Flera speciallärare nämnde att de skulle kunna jobba annorlunda och stöda studerande genom andra stödarrangemang men eftersom det inte finns den möjligheten att få sedan under skrivningarna så vill de inte göra en björntjänst åt de studerande.

”Det är klart jag jobbar ju med läs och skrivsvårighets stöd och sådana verktyg men sedan i slutändan när de skriver så får de inte ha stavningskontroll eller möjlighet att få något uppläst. Så är det i Finland idag. Så jag kan ju lägga mycket tid på det men sedan tas det ändå bort när det gäller”. -Anna

”Man kan inte göra en massa som i slutändan blir en björntjänst för dem i samband med studentskrivningarna eller fortsatta studier”. - Kajsa

5.2.2 Organisera stödarrangemang

Den andra kategorin som kunde identifieras var att ”organisera stödarrangemang”. Speciallärarna beskrev sin roll som att tillsammans med den studerande och ämnesläraren komma överens om vilka stödarrangemang den studerande skulle gagnas av och sedan hjälpa den studerande att få dessa specialarrangemang i studentskrivningarna och under gymnasietiden.

”Min roll skulle vara att vi tillsammans med den studerande och lärarna kommer överens om vilka stödåtgärder studerande skulle gagnas av. -Lina

Några speciallärare sade att de organiserar så att olika arrangemang kan utföras. Behöver en studerande längre tid eller sitta i enskilt rum kan de till exempel komma till speciallärarens utrymme om det inte går att ordna i klassen.

” Sedan också se till att man kan få mera tid i prov, ibland organisera så att de kan komma till mig och skriva ett prov.” - Kesia

Samtliga speciallärare sade att det hör till deras uppgift att skriva utlåtanden och sköta pappersarbetet som skall lämnas in till studentexamensnämnden för att få specialarrangemang under skrivningarna. Till pappersarbetet hör det att skriva utlåtande, skriva vilka stödarrangemang studerande är i behov av och några kommentarer av hur ämnesläraren har märkt att studerande i fråga har varit i behov av stödarrangemang under gymnasietiden i deras kurser. Detta lämnas in inför varje ny omgång av skrivningarna.

Inför varje ny omgång de skall anmäla sig så måste den här anhållan om specialarrangemang också komma in och det är ganska stort arbete att göra domhär utlåtandena. Förutom att de baserar sig på domhär testena så skall jag också diskutera med de studerandena och fundera lite vad det är för stöd som behövs i skrivningarna. -Sofia

5.2.3 Sammanfattande reflektion

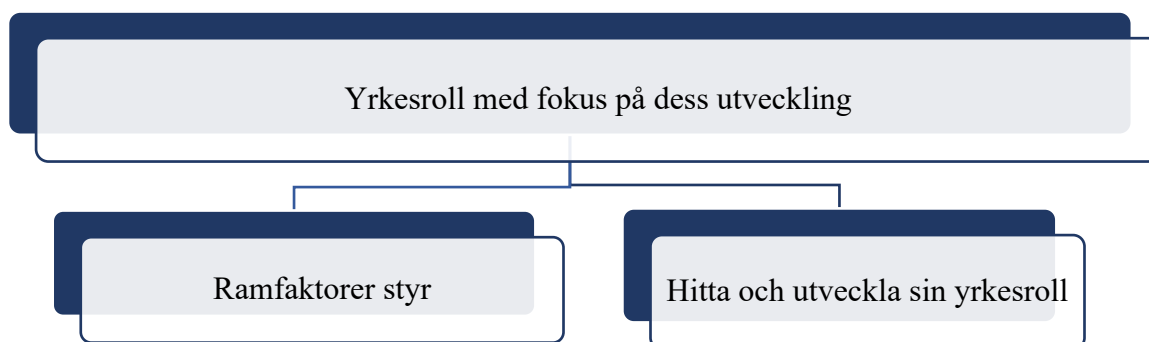
Speciallärares beskrivning av sin yrkesroll i avseende med stödarrangemang är att det är speciallärares som organiserar stödarrangemang genom att de tillsammans med den studerande och ämnesläraren kommer överens om vilka stödarrangemang den studerande skulle gagnas av. Specialläraren ordnar även allt pappersarbete som skall lämnas in för att få specialarrangemang. Det hör även till speciallärarens yrkesroll att informera både de studerande och deras vårdnadshavare om vilka stödarrangemang stunderaden kan få. Vilka stödarrangemang som erbjuds under gymnasietiden styrs av studentexamens riktlinjer. Detta eftersom målet är att alla studerande skall klara av studentexamen och därför ger de inte andra stödarrangemng åt studerande eftersom det lätt kan bli en björntjänst i stället.

5.3 Yrkesroll med fokus på dess utveckling

I speciallärares beskrivning av sin yrkesroll med fokus på yrkesrollen och dess utveckling identifierades jag två olika kategorier. Den första kategorin är ”ramfaktorer styr” och den andra kategorin är ”hitta och utveckla sin egen yrkesroll”. Dessa två kategorier har visualiserats i en bild nedanför och beskrivs ytterligare under de två följande rubrikerna.

Figur 3

Visualiserar forskningsfrågans kategorier med fokus på yrkesrollen och dess utveckling

5.3.1 Ramfaktorer styr

Samtliga speciallärare sade att de själva får vara med och bestämma hur de bygger upp sitt schema och vad de lägger sin tid på. Enligt min tolkning är det endast de datum som finns för när utlåtanden för specialarrangemang skall lämnas in och kartläggningen innan dess som styr upplägget av speciallärarnas schema. Den resterande arbetstiden har speciallärarna stor frihet att själva bestämma vad de skall sätta sin tid på beroende på vad som behövs just då. Dock påverkar speciallärarnas arbetstimmar deras arbete. Speciallärare som hade en tjänst på 20 % upplevde att det inte finns så mycket tid över efter kartläggningarna och att skriva utlåtanden och att de därför jobbar mera utifrån den nuvarande läroplanen, där fokus ligger enbart på kartläggning och att skriva utlåtanden. Någon nämnde att de hoppas på att den nya läroplanen kommer att förändra deras arbetsuppgifter och att den skall bidra till att de får flera timmar till förfogande för att ha ännu mera tid att jobba specialpedagogiskt.

” Mina arbetsuppgifter stämmer bra överens med dagens läroplan, det är mest fokus på kartläggningen och att skriva utlåtanden” - Sofia

De speciallärare som hade en tjänst på 100% hinner jobba mera specialpedagogiskt och ansåg även att de redan jobbar utifrån den nya läroplanen och att de tror att den nya läroplanen inte kommer att förändra deras yrkesroll så mycket. De har tillräckligt med tid att ge specialundervisning och handleda studerande så som det står i den nya läroplanen.

”Jag tror inte att min yrkesroll kommer att förändras eftersom jag ju redan finns här på 100 procent” - Lina

5.3.2 Hitta och utveckla sin yrkesroll

Samtliga speciallärare beskrev sin yrkesroll som tydlig och klar. Dock tolkade jag av deras beskrivning att det inte alltid har varit så utan att den har blivit tydligare med åren och att de själva har fått ta reda på sin roll eftersom den inte nämns i den nuvarande läroplanen. Samtliga speciallärare sade att de i början av sin speciallärarkarriär på gymnasiet upplevde sin yrkesroll som diffus och att det tog tid att hitta vad som hör till deras yrkesroll. Några nämnde att de

tillsammans med andra speciallärare på gymnasiet i nejden har samarbetat för att hitta sin yrkesroll.

”Jag vet nog vad jag skall göra, jag känner att de har nog tagit dom här 4- 5 åren att ta reda på vad det är som man egentligen skall göra men det är ganska skönt skede nu för jag vet nog vad jag skall göra.” -Kajsa

Några speciallärare sade att det ännu finns plats för utveckling i sin yrkesroll och att det är något som de hela tiden behöver jobba på. En av speciallärarna sade att yrkesrollen ständigt behöver utvecklas och att den nya läroplanen stöder utvecklingsprocessen.

”Jag tycker att yrkesrollen börjar utkristallisera sig mera och mera. Jag har hittat bra sätt att jobba. Men ännu finns det nog saker som kräver lite utveckling och det är något som jag ständigt måste jobba med”. -Irene

5.3.3 Sammanfattande reflektion

Speciallärare på gymnasiet får fritt bygga upp sitt eget schema beroende på vilket behov som finns. Enligt min tolkning är det enbart de datumen för när utlåtandena till studentskrivningarna och kartläggningen innan dess som styr hur specialläraren bygger upp sitt schema. Dock påverkar speciallärarnas arbetstimmar deras arbete. De speciallärare som hade en tjänst på 100 % upplevde att de hinner lägga sin tid på rätt saker och har tillräckligt med resurser för att jobba enligt den nya läroplanen. De speciallärare som hade en tjänst på 20 % upplevde att de går åt mycket av deras tid till att skriva utlåtanden och kartlägga studerande, vilket innebär att de jobbar mera enligt den nuvarande läroplanen. Samtliga speciallärare beskrev sin yrkesroll som tydlig och att de vet vad de skall göra men att det inte alltid varit så. De har med åren själva fått bygga upp sin yrkesroll i samarbete med andra speciallärare. Även fast de idag vet vad de skall göra poängterade flera speciallärare att de ständigt behöver utveckla sin yrkesroll och flera ansåg att den nya läroplanen stöder utvecklingsprocessen.

6 Diskussion

I detta kapitel är det inledningsvis en metoddiskussion där metodvalet i min forskning diskuteras. Efter det kommer en resultatdiskussion där jag går igenom resultatet och diskuterar det samt knyter ihop det med tidigare forskning. Avslutningsvis presenteras slutsats och förslag på fortsatt forskning

6.1 Metoddiskussion

Denna avhandling är kvalitativ, valet att forskningen skulle vara kvalitativ var enkelt eftersom min forskningsfråga är formulerad utifrån att undersöka speciallärares egna erfarenheter och inte att undersöka sifferdata som enligt Fejes & Thornberg (2009) görs i en kvantitativ forskning. Vid kvalitativ forskning används oftast intervjuer som datainsamlingsmetod vilket jag även ansåg var lämplig i denna forskning baserat på mina forskningsfrågor (Fejes & Thornberg, 2009). Jag använde semi-strukturerad intervju som intervjumodell, detta bidrog till att jag kunde ställa spontana frågor beroende på situationen och fick på så sätt ett ännu djupare analysmaterial. I efterhand skulle jag ha gjort intervjuerna lite annorlunda. Jag noterade att mina första intervjuer var kortare och inte lika utförliga som de intervjuer jag gjorde i slutet. Jag noterade att jag inte var så van att ställa följdfrågor i början utan det var något som jag blev bättre på under intervjuernas gång. Jag hade intervjuerna så tätt inpå varandra att jag inte gjorde transkriberingarna direkt efter en avslutad intervju utan all transkribering gjordes när jag hade slutfört alla intervjuer. Jag tror att ifall jag skulle ha gjort transkriberingen direkt efter avslutad intervju så hade jag även efter första intervjuerna märkt att jag borde ställt flera följdfrågor.

Arbetet med transkriberingen blev även väldigt arbetsdryg, det tog tid att transkribera alla sex intervjuer direkt efter varandra som var 20 - 45 minuter långa. Detta gick även emot Kvale & Brinkmann (2009) som poängterade att materialet skall transkriberas direkt efter avslutad intervju för att få bästa möjliga analys. Trots att jag gjorde en pilotstudie innan märkte jag också i efterhand att en fråga tolkades av deltagarna på olika sätt. Det var frågan med vilka utmaningar som speciallärarna ofta tar tag i. Några speciallärare tolkade den genom att de beskrev olika utmaningar i sitt jobb medan andra tolkade den genom att beskriva hurdana studerande de oftast jobbar med. Detta märktes också först vid transkriberingen.

I denna avhandling användes kvalitativ innehållsanalys som analysmetod. Metoden används för att selektera ut det centrala i texten (Hsieh & Shannon, 2016). Detta underlättades på grund av att jag inte hade ett så stort material att gå igenom och på så sätt hittade jag lätt det

centrala i texten. Utmaningarna var att skilja på de centrala delarna i texten för att hitta rätt kategorier till forskningsfrågorna eftersom alla forskningsfrågor var lite liknande och delarna gick in i varandra.

Det negativa med kvalitativa studier är att generalisering av resultatet är något som brukar ifrågasättas på grund av antalet informanter oftast är få till antalet i jämförelse med kvantitativa studier (Alvesson & Sköldberg, 2008). Detta är något som även går att ifrågasättas i min studie på grund av att deltagarantalet enbart var sex stycken. Studien skulle ha varit ännu tillförlitligare ifall jag hade intervjuat flera speciallärare. Speciellt eftersom speciallärarna hade olika stora anställningsprocenter skulle det ha varit bra att intervju flera för att hitta ännu flera liknande mönster i deras arbete.

Jag anser att en god forskningsetik uppnåddes eftersom alla deltagares personuppgifter har behandlades konfidentiellt. Trovärdigheten och tillförlitligheten i min studie är jag nöjd med men går förstås att diskutera. Forskningsfrågan blir besvarad och likaså blir forskningens syfte uppnått. Eftersom det knappt finns några tidigare forskningar om ämnet blir det svårt att jämföra med andra forskningar för att öka tillförlitligheten. Dock har jag i kapitlet nedan jämfört resultatet med den tidigare forskning som jag hittat.

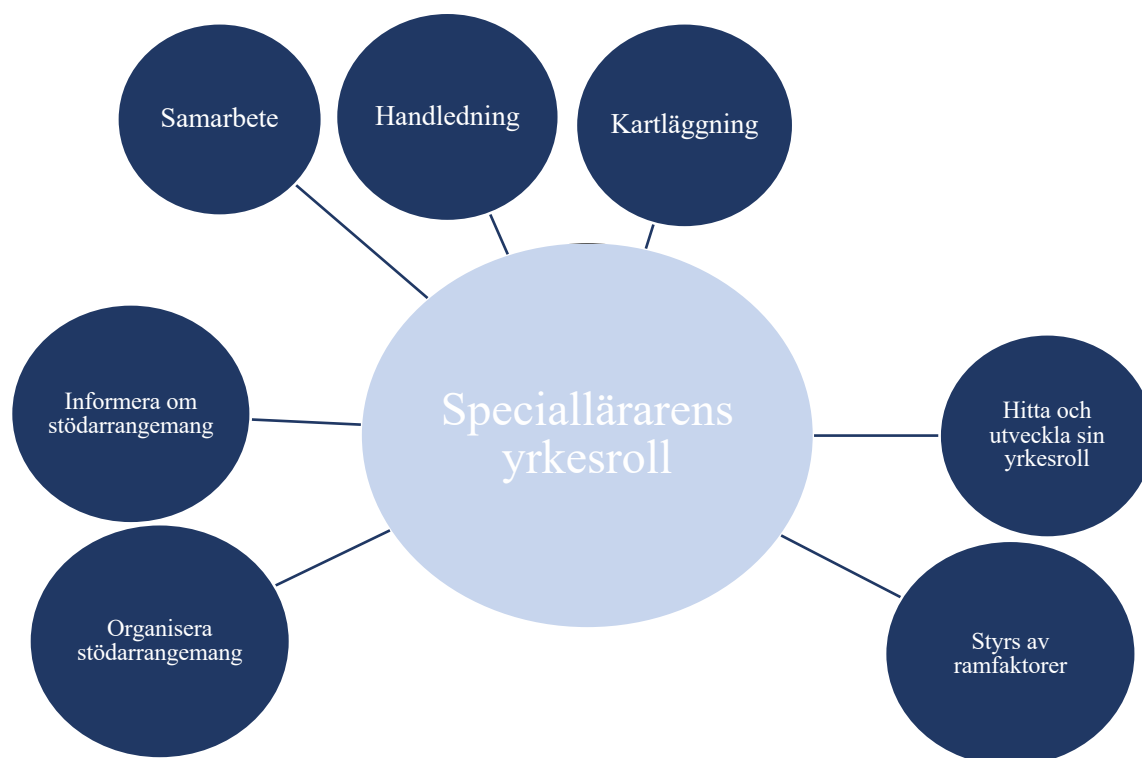
Bandspelaren hade jag placerat vid datorns högtalare så ljudet fångades upp bra. Under transkriberingen såg jag till att ta med allt och jag lyssnade även igenom materialet flera gånger för att säkerställa att jag inte missat något. Som tidigare nämnt går det att ifrågasätta antalet informanter som jag hade med i min forskning. Jag skulle ha fått en djupare analys om antalet skulle ha varit högre än sex. I efterhand går det även att reflektera kring ifall intervjuerna skulle ha sett annorlunda ut ifall de skulle ha skett ansikte mot ansikte, vilket jag tror. Jag tror att det skulle ha blivit en bättre dialog mellan oss. Det positiva med att göra det via nätet som även Henricson (2012) poängterar var att jag fick en större geografisk spridning.

6.2 Resultatdiskussion

Syftet med denna avhandling var att få en bred bild av speciallärarnas yrkesroll på gymnasiet vilket jag anser att har uppnåtts. Studien ger en bred beskrivning av speciallärarens yrkesroll på gymnasiet. Resultatet i min studie visar att speciallärarna på gymnasiet har en mångsidsig yrkesroll.

Figur 4

Översikt av speciallärares yrkesroll

Till deras yrkesroll i samband med studerande hör att kartlägga studerande, handleda studerande och stöda studerande genom att samarbeta med ämnesläraren, studiehandledaren och elevårdsteamet. Tidigare forskning av Takala m.fl. (2009) och Sinkkonen m.fl. (2016) visar att speciallärares yrkesroll kan delas in i tre liknande roller. Den första är som undervisare, den andra som handledare och den tredje rollen som bakgrundsarbetare. I deras forskning innefattar bakgrundsarbete kartläggning av studerande och samarbete med olika partner. Det som inte kom fram lika tydligt i min studie var undervisning. Det fanns några speciallärare som nämnde att de höll kurser i studiehandledning men samtliga speciallärare poängterade att det är mest fokus på handledning när de träffar studerande. Trots att samtliga speciallärare sade att det inte hör till deras uppgift att ge det ämnesspecifika stödet så förekom det i flera fall när speciallärarna beskrev sin yrkesroll. Varför undervisning inte kom fram lika tydligt i min studie tror jag kan vara för att gränsen mellan när man ger handledning och när man undervisar är väldigt diffus. Tidigare forskning av Sundqvist (2014) visar även att handledning är en av de yrkesroller som speciallärare är mest osäker på. Detta kan även vara

en bidragande faktor till att speciallärarna ger undervisning även fast de säger att det är handledning.

Vad beträffar stödarrangemang hör det till speciallärarens yrkesroll att organisera stödarrangemang genom att skriva utlåtanden och göra det pappersarbete som behövs inför ett specialarrangemang i studentskrivningen. Det hör även till deras uppgift att informera studerande och vårdnadshavare om möjligheten till stödarrangemang. Enligt min tolkning är det studentexamensnämndens riktlinjer som styr vilka stödarrangemang som erbjuds under gymnasietiden. De stödarrangemang som erbjuds under studentskrivningarna är även de stödarrangemang som erbjuds under gymnasietiden. Detta är något som jag kan ifrågasätta, eftersom jag anser att detta bidrar till att man inte jobbar långsiktigt med att stöda studerande utan enbart kortsiktigt för att klara av studentskrivningarna.

Tidigare forskning av Sinkkonen m.fl. (2016) visade att speciallärare på gymnasiet ofta känner känslan av otillräcklighet och brist på resurser och att deras tid mestadels går åt till att göra läs- och skrivsvårighetstest och skriva utlåtanden till studentexamensnämnden. Det finns likheter med denna beskrivning även i min forskning men enbart hos de speciallärare som hade en tjänst på 20 %. De speciallärare som hade en tjänst på 100 % kände att de hade tillräckligt med tid och resurser. I min studie framkom det att speciallärare på gymnasiet själva bygger upp sitt eget schema. De finns färdigt bestämda datum för när utlåtanden till studentexamensnämnden skall lämnas in och när kartläggningen av studerande skall göras. Utöver det får speciallärarna själva planera sitt schema utifrån vilket behov som finns. De ramfaktorer som styr speciallärarnas arbete förutom datumen när utlåtanden skall vara inlämnade är speciallärarens resurser. De speciallärare som hade en tjänst på 20 % upplevde att mycket av deras tid gick åt till att göra kartläggningar och skriva utlåtanden. Därav upplevde de att de mera jobbar enligt den nuvarande läroplanen eftersom de inte har tillräckligt med tid att jobba mera specialpedagogiskt. De speciallärare som hade en tjänst på 100 % jobbade mera enligt den nya läroplanen. De hann fokusera mera på handledning av studerande och ansåg att deras tid räcker till. De ansåg även att deras yrkesroll inte kommer att förändras så mycket i samband med att den nya gymnasielagen träder i kraft.

Slutsatsen i min studie är att speciallärare på gymnasiet har en mångsidig yrkesroll. Till deras yrkesroll i samband med studerande hör att kartlägga studerande, handleda studerande och samarbete med olika partner. Vad gäller stödarrangemang är deras yrkesroll att organisera och informera om stödarrangemang. Ramfaktorer som till exempel hurdan tjänst specialläraren har påverkar hans yrkesroll. Slutligen behöver speciallärare även ständigt utveckla och jobba på sin egen yrkesroll.

I samband med den nya gymnasielagen som träder i kraft 2021 kommer specialundervisningen i gymnasiet att få en större plats. Det är stor skillnad på vad en speciallärare som är anställd på 100 % och en som är anställd på 20 % hinner göra. För att speciallärarna skall kunna jobba specialpedagogiskt och erbjuda specialundervisning behöver de ha tillräckligt med tid till förfogande. En anställningsprocent på enbart 20 % räcker inte till för att kunna jobba som den nya läroplanen förutsätter.

Den nya läroplanen kommer att bidra till att speciallärarens yrkesroll på gymnasiet blir synligare. Speciallärarens arbetsätt kommer att förändras från att inte ha haft någon utskriven yrkesroll till att nu ha en skyldighet att ge specialundervisning genom till exempel handledning. Resultatet av den nya gymnasielagen kommer även att bidra till att stödet till studerande på gymnasiet kommer att öka. Speciallärare kommer att på ett långsiktigt sätt ha möjlighet att utveckla stödinsatserna på gymnasiet. Speciallärare kommer även ha möjlighet att i större utsträckning än tidigare samarbeta med andra speciallärare som också jobbar på gymnasiet eftersom den nya lagen kommer att leda till en större mängd kollegor.

6.2.1 Förslag på fortsatt forskning

Det kunde vara av intresse att kartlägga hur många gymnasier i svenskfinland som överhuvudtaget har en speciallärare och även se hur stor procentanställning de speciallärare som nu är anställda på ett gymnasium har. Detta eftersom det i min studie framkom att de speciallärare som hade en mindre anställning kände att mycket av deras tid gick åt till att skriva utlåtanden och att de inte hade så mycket tid till annat. Det skulle även vara av intresse att se ifall den nya lagen bidrar till att speciallärare på gymnasiet får en större anställnings procent än vad de nu har. Detta eftersom det i min studie framkom att de speciallärare som enbart hade en anställning på 20 % inte jobbade enligt den nya läroplanen eftersom de inte hade tillräckligt med resurser.

Referenser

Alvesson, M. & Sköldberg, K. (2008). *Tolkning och reflektion: Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod* (2 uppl.). Studentlitteratur.

Anvik, C. & Waldahl, R. H. (2018). Sustainable Collaboration to Support Vulnerable Youth: Mental Health Support Teams in Upper Secondary School. *Social Inclusion*, 6(3), pp. 282-288. doi:10.17645/si.v6i3.1525

Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. R. B. (2018). *Research methods in education* (8th ed.). Routledge.

Dalen, M., Kärnekull, B. & Kärnekull, E. (2015). *Intervju som metod* (2 uppl.). Gleerups.

Denscombe, M., Larson, P. & Larson, P. (2016). *Forskningshandboken: För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna* (3:1 uppl.). Studentlitteratur.

Ejvegård, R. (1996). *Vetenskaplig metod* (2 uppl.). Studentlitteratur.

Fejes, & R. Thornberg. (2009). Kvalitativ forskning och kvalitativ analys. I A. Fejes, & R. Thornberg, *Handbok i kvalitativ analys* (pp.13-80). Liber.

Hakkarainen, A. M., Holopainen, L. K. & Savolainen, H. K. (2015). A Five-Year Follow-Up on the Role of Educational Support in Preventing Dropout From Upper Secondary Education in Finland. *Journal of Learning Disabilities*, 48(4), pp. 408-421. doi:10.1177/0022219413507603

Hansén, S. & Forsman, L. (2011). I K Linnanmäki, *Allmändidaktik: Vetenskap för lärare*. Studentlitteratur.

Hausstätter Sarromaa, R. & Jahnukainen, M. Forthcoming. From integration to inclusion and the role of special education experiences from two Nordic countries. In F. Kiuppis & R. Sarromaa Hausstätter (Eds.) *Inclusive Education – Twenty years after Salamanca*. Peter Lang.

Henricson, M. (2012). *Vetenskaplig teori och metod: Från idé till examination inom omvårdnad*. Studentlitteratur.

Hsieh, H. & Shannon, S. E. (2016). Three Approaches to Qualitative Content Analysis. *Qualitative health research*, 15(9), pp. 1277-1288. doi:10.1177/1049732305276687

Idol, L. (2006). Toward Inclusion of Special Education Students in General Education – A Program Evaluation of Eight Schools. *Remedial and Special Education*, 27(2), 77–94

Ikonen, K. (2020) Lukion erityisopettajien työkuva ja heidän siinä kokemansa haasteet (Magisteravhandling). Helsingfors: pedagogiska fakulteten, lärarutbildning, Helsingfors universitet. Tillgänglig: https://www.hamk.fi/wpcontent/uploads/2020/11/Ikonen_Kirsi_Pro_gradu_2020.pdf

Kvale, S., Brinkmann, S. & Torhell, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun* (2. uppl.). Studentlitteratur.

Mastropieri, M. A. (2001). Is the Glass Half Full or Half Empty?: Challenges Encountered by First-Year Special Education Teachers. *The Journal of Special Education*, 35(2), pp. 66-74. doi:10.1177/002246690103500201

Mathews, H. M., Rodgers, W. J. & Youngs, P. (2017). Sense-making for beginning special educators: A systematic mixed studies review. *Teaching and Teacher Education*, 67, pp. 23-36. doi:10.1016/j.tate.2017.05.007

Mehtäläinen, J. (2005). Erityisopetuksen tarve lukiokoulutuksessa. *Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja*, 11.

Opetushallitus, j. (2019). *Grunderna för gymnasiets läroplan 2019: Grunderna för läroplanen för gymnasieutbildning för unga*. Utbildningsstyrelsen.

Opetushallitus. (2016). *Grunderna för gymnasiets läroplan 2015: Grunderna för läroplanen för gymnasieutbildning för ungdomar : föreskrift 60/011/2015*. Utbildningsstyrelsen

Patel, R. & Davidson, B. (2011). *Forskningsmetodikens grunder: Att planera, genomföra och rapportera en undersökning* (4 uppl.). Studentlitteratur.

Sinkkonen, H., Kyttälä, M., Kiiskinen, S. & Jäntti, S. (2016). Lukion erityisopettaja: Opettaja, ohjaaja ja konsultti? *Oppimisen ja oppimisvaikeuksien erityislehti : NMI-bulletin*, 26(3), pp. 51-64.

Ström K., Hannus-Gullmets B., (2015) From special (class) teacher to special educator: The Finnish case. I D.L. Cameron & R. Thygesen (Eds.) *Transitions in the field of special education* (pp.1-18). Theoretical perspectives and implications for practice. Waxmann.

Studsrød, I. & Bru, E. (2012). Upper secondary school students' perceptions of teacher socialization practices and reports of school adjustment. *School Psychology International*, 33(3), pp. 308-324. doi:10.1177/0143034311412841

Studentexamensnämnden. (11 augusti 2020). Särskilda arrangemang. <https://www.ylioppilastutkinto.fi/>

Svensson, P. & Starrin, B. (1996). *Kvalitativa studier i teori och praktik*. Studentlitteratur.

Sundqvist, C. (2014). *Den samarbetande läraren: Lärarhandledning och samundervisning i skolan*. Studentlitteratur.

Sundqvist, C., Ahlefeldt Nisser, D., von. & Ström, K. (2014). Consultation in special needs education in Sweden and Finland: a comparative approach. *European Journal of Special Needs Education*, 29(3), 297–312.

Sundqvist, C. & Åbo Akademi, P. f. *Perspektivmöten i skola och handledning: Lärares tankar om specialpedagogisk handledning*. Åbo Akademis förlag - Åbo Akademi University Press.

Takala, M., Pirttimaa, R. & Törmänen, M. (2009). RESEARCH SECTION: Inclusive special education: the role of special education teachers in Finland. *British Journal of Special Education*, 36(3), pp. 162-173. doi:10.1111/j.1467-8578.2009.00432.x

Takala, M., Wickman, K., Uusitalo-Malmivaara, L. & Lundström, A. (2015). Becoming a special educator - Finnish and Swedish students' views on their future professions. *Education Inquiry*, 6(1) . doi:10.3402/edui.v6.24329

Von Ahlefeld Nisser, D. (2014). Specialpedagogers och speciallärares olika roller och uppdrag: Skilda föreställningar möts och möter en pedagogisk praktik. *Nordic Studies In Education*, 34(4), pp. 246-264.

Westlund, I. (2009). *Hermeneutik*. I A. Fejes, & R. Thornberg, *Handbok i kvalitativ analys*. Liber.

Westwood, P. S. (2004). *Learning and learning difficulties: Approaches to teaching and assessment*. David Fulton Publishers

Åkerberg, H. (1986). *Hermeneutik och pedagogisk psykologi: Premisser för tolkning och förståelse inom beteendevetenskap*. Norstedts.

Ödman, P. (2007). *Tolkning, förståelse, vetande: Hermeneutik i teori och praktik* (2 uppl.). Norstedts akademiska förlag

Östman-Myllyoja, L., & Nyström, L. (2015). Innehållsanalys som moment i en tolkningsmodell. In L. Nyström, C. Koskinen, & Y. Näsman, *Hermeneutisk forskningspraxis* (pp. 101–109). Åbo Akademi.

Bilaga 1

Hej!

Jag heter Adeline Martin och studerar 5:te året till speciallärare vid Åbo Akademi. Jag håller som bäst på att skriva min magister avhandling och har valt att undersöka speciallärarens yrkesroll på gymnasiet. Forskningens övergripande syfte är att öka kunskapen om yrkesrollen hos speciallärare på gymnasiet.

Jag har valt detta tema eftersom det inte finns så mycket tidigare forskning om hur speciallärare jobbar på gymnasiet. Dessutom stärks specialundervisningens ställning i den nya gymnasielagen. För att vi ska få reda på nuläge och utvecklingsmöjligheter är detta ett viktigt område. Därför vill jag med min forskning bidra till ökad kunskap om specialundervisning på gymnasiet.

Jag söker nu speciallärare som jobbar på gymnasiet och kan tänka sig att ställa upp på en intervju gällande temat ovan. Intervjuerna kommer att ske via skype eller liknande forum. Intervjuerna skulle hållas i början av oktober och du skulle själv få välja dag och tid.

Om du är intresserad att ställa upp så kan jag skicka mera information.

Tack på förhand!

Adeline Martin

Admartin@abo.fi

Tel: 0503411912

Bilaga 2

Intervjuguide

- Intervjun är uppbyggd enligt en halv strukturerad intervjuvmodell, vilket innebär att jag kommer att ställa dig några färdigt bestämda frågor och i vissa fall även ställa följdfrågor som utformas utifrån situationen.
- Innan intervjun startar får du möjlighet att ställa frågor om det är något du funderar över. Du får även avbryta intervjun när som helst om du upplever att det känns så.
- Intervjuerna kommer att göras via skypesamtal eller liknande forum. Intervjuerna kommer att ske i början av oktober månad och du bestämmer själv dag och tid.
- Intervjun kommer att bandas in med en bandspelare för att senare kunna transkiberas och analyseras enbart av mig. Materialet från intervjun kommer att behandlas konfidentiellt. Ditt namn kommer att koda och informationen från bakgrundsfrågorna kommer inte att bandas in. Materialet kommer att raderas från bandspelaren efter färdig avhandling.

Bakgrundsinformation:

- Namn (byts ut till kodnamn)
- I vilken kommun jobbar du?
- Hur stor skola jobbar i?
- Hur länge har du jobbat som speciallärare på gymnasiet? Samt tidigare erfarenheter som speciallärare?
- Hur ser tjänsten ut? (jobbar du även i högstadiet eller dylikt)
- Hur länge har det funnits specialundervisning på skolan och hur är den organiserad?

Intervjufrågor:

Hur skulle du beskriva ditt arbete med avseende på studerande?

- Hurdana utmaningar är det oftast som du får ta tag i och hur gör du konkret då du tar tag i dem? Gör du t.ex. någon form av kartläggning av alla? Om kartläggning görs, vilka instrument används?
- Jobbar du sedan individuellt eller i grupp med studerande?
- Vad har specialundervisningen för syfte? Beskriv er årsklocka om sådan finns

Hur skulle du beskriva ditt arbete med avseende på stödarangemang?

- Hurdana stödåtgärder erbjuds det i skolan och vad är din yrkesroll/arbetsroll?
- Vad satsar du som speciallärare mest på i ditt arbete? Upplever du att du har möjlighet att satsa på rätt saker?
- Har du själv fått vara med och besluta om hur du jobbar och vad du sätter din tid på?

Hur skulle du beskriva ditt arbete med avseende på styrdokument?

- Hur upplever du att din yrkesroll är? Upplever du den som difus eller tydlig?
- Upplever du att dina arbetsuppgifter idag stämmer överens med vad som står i läroplanen?
- Tror du att den nya läroplanen samt gymnasielagen kommer att förändra din yrkesroll? Iså fall hur?